

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Qvartvm. Motus in Italiâ aduersus Societatem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

CAPVT QVARTVM.

*Motus in Italiâ aduersus Societatem.**Turba le-
ues Romæ.**grauiores
à Bobadilla
& Pontio.*

IN Italiâ (vt inde ordiamur, vnde in reliquas sparsa Prouincias est) quoties in confirmatam Societatem deinceps quoque mota tempestas? quoties Romæ, post causam tam sæpè decisam, imploratis iterum iterumque tribunalibus, ipsi quoque Ignatio laborandum fuit, ne qua Societati vix ortæ aspergeretur labes, & maleuolorum sermo partas iam laudes & bonum nomen obteteret. Leuibis quidem primò ex causis, quasi malè sopitis igniculis sub dolofo cinere, sed erupturis aliquando, nî maturè opprimerentur, in magnum incendium: aut turpi saltem fumo & fuligine suspicionum denigraturis integram hæcenus famam Societatis. Nunc ab infano amatore periculum fuit, fremente turpes sibi ereptas delicias; viro acri, in Pontificis aulâ gratioso, nec manu minùs prompto, quàm linguâ. Nunc ab occultis criminatioribus, qui modò Pontificis, modò Cardinalium aures inanibus implerant suspicionibus, auerterantque à nobis. Nunc ab externâ Ludimagistrorum petulantia, qui noui gymnasij nomen famamque doctrinæ, quantam poterant, in inuidiam vocabant. ausi & suis effusi palæstris, cum lasciuente discipulorum turbâ, fores quater, conuulnere fenestras, oblatrare docentibus, mediasque in exedras petulanter irrumperre. officiebant scilicet eorum oculis felicia scholarum incrementa, & probata in vulgus docendi ratio; nouorumque magistrorum gloriam, vt sit, suam interpretabantur infamiam atque contemptum. Sed missa faciamus isthæc leuiores, & nulli ferè Prouinciæ Collegioque non communia. De summâ rei Romæ iterum vt decertatum sit, videamus. neque enim coortas domi procellas dissimulare est animus, quando in iis singulare elucet Dei patrocinium ab intestinis simul externisque machinationibus suam hanc familiam defendentis. Quod viuo Ignatio toties frustra Satanas tentauerat, id eo recenter vitâ functo feliciùs confecturum sperauit: nec iam per externos rerum nostrarum rudes, solâque fortes maleuolentiâ & nocendi cupiditate, sed domesticorum ope, eorumque virorum, qui & ipsi è decem Sociis magnæ auctoritatis doctrinæque præclarâ cum laude in Societatis muneribus multos iam annos erant versati. His auctoribus ipsos in exitium suum armare Socios instituit, & coherentem illam ab vno capite inter se soluere compagem, antequàm Societatis instituta primo isto generali conuentu semel approbanda, nullâ ampliùs possent tempestate conuelli. Dux fuit Nicolaus Bobadilla, vir acer, magnisque suis laboribus egregiè utilis; solitus tamen è liberâ potiùs quadam charitate (sic ipse nominabat) quàm exactâ Regularum normâ Religionem metiri. iamque è Professis in suam sententiam traxerat quatuor. Socium nactus erat Pontium Gogordanum, laboriosum hominem, & operarium planè bonum; sed præfracti nonnihil ingenij. Æternum erit posteritati exemplum illorum cæca temeritas, dicam, an ambitio. Summam rei manifestum in discrimen adduxere.

adduxere. Inciderant nempe tempora, de quibus illud poterat vsurpari: *Filij matris mee pugnaverunt contra me.* funesto illo Regnorum Rerumque publicarum fato, vt, postquam ingenti labore in altum creuerit, in se tandem vires vertant & manus. Et quam propè ab exitio tum Societas absuit! Excessu Ignatij orbata erat capite: inter Patres qui conuenerant domesticæ erant dissensiones, foras quoque perlata in vulgus ab ipsis auctoribus, pessimo exemplo. E primis decem Sociis, qui vniuersim quinque erant superstites, duo Bobadillam sequebantur: nondum erant approbatæ Constitutiones, nec satis certa viuendi norma: Cardinales sinistris occupati sermonibus delationibusque; nec minus Pontifex, qui & suâ sponte non omnino propensus, & priuato, vt ferè fit, hominum genio sua adamantium, & quæ ipsi sapienter instituerunt ea putantium prima (erat enim Paulus IV. vnus è primis fundatoribus Clericorum Regularium, quos Theatinos vulgus nominabat) Societatis Instituta non probabat omnia, dudumque aliquid in iis mutare moliebatur; significarique non semel, ex nostro & suo Theatinorum Ordine vnum posse constari. Hoc tamen tam difficili tempore inuenti sunt duo Pontius & Bobadilla (quod primorum Patrum numquam credidisset simplicitas) qui Societatem vniuersam perditum irent. Nam consiliis auidè viribusque collatis, ipsi adire Cardinales, obtulere libellos ipsi, suspicionibus concitauere Pontificem, acriter aduersus vicarium Lainium contraque Ordinis instituta dimicauere; vt danda profectò Patribus fuerit opera, ne quid Societas detrimenti caperet. Periculi magnitudinem æstimate qui volet, indicta extra ordinem propitiando Numini pia opera expendat, qualia extremis in rebus solent adhiberi: quotidianas (quod tum nouum erat) Litaniarum preces: aliorum per vices quòtidiana ieiunia: ter in die aliorum alio tempore flagella: terna qualibet hebdomadâ à singulis Sacerdotibus Sacra: repetitas à pluribus eximio feruore spiritus exercitationes; præeunte domi Professorum in verberatione publicâ Lainio, in Collegio Natali, quæ & toti vniuersim Societati extra Urbem per litteras mandata. Nec omisse interim componendis motibus humanæ prudentiæ industriæque rationes, donec causæ cognitio Cardinali Alexandrino (is deinde Pontifex Maximus Pius V. fuit) demandata est. Ex eo die suboriri lux cœpta, tempestasque concidere. indictum silentium turbam auctoribus, prima factiosorum hominum medicina. mox & aliò amandati sunt, vbi eorum opera expetebatur, non minus quàm antea publicè priuatimque prompta & salutaris. Iussus interim Vicarij potestate, vt prius, fungi Lainius. Tandem etiam Societatis Institutum, quod quatuor Cardinalibus, iisque Ordinum diuersorum, cognoscendum dederat Paulus Pontifex, illibatum est redditum. Quo haud scio an vllum præstantius sit testimonium de absolutâ perfectione Constitutionum nostrarum: nihil mutasse è diuersis Religiosorum Familiis sapientissimos viros, & quidem præoccupatos calumniis eorum, qui intimè notas habere existimandi erant; eo Pontifice, cui iam diu non omnino probari videbantur. vel solum illud tam nobile iudicium, an non satis magnum commodum est, quod ex eâ tempestate Deus elicit?

Non ideò tamen secura erant omnia; nec deductus ab eâ mente Pontifex (quamvis dissimularet) quâ mutari quædam velle in Instituto non semel insinuauerat. non quieturus, nisi, vt in Rep. homo acer passim multa mutabat, in eam quoque formam Societatem redigeret, quam animo ipse comprehenderat. Ea forma duo quædam complectebatur addenda Constitutionibus: vt Præpositus Generalis non perpetuus, sed in triennium foret; & psallendi in Choro induceretur consuetudo ritu Clericorum. grauius hæc postmodum seuerèque iniunxit, vsus supremâ in omnes Ordines auctoritate. Pugnabat vtrumque cum nostris vitæ rationibus, & Ignatij mente decretisque in primis, qui vtrumque multis magnisque expenderat momenti, & à nostro Instituto remouerat. Parendum tamen reuerenter in præsens fuit Summæ in terris Potestati, donec iudicio Cardinalium morte mandantis ea iussio exspiraret.

*Exagita-
tur Socie-
tas in Mō-
re Politia-
no:*

Dum hæc domi turbantur, inchoatur in Monte Politiano Collegium successu optimo, sed qui in insignem postea tragiccediam versus est. Nescio an alibi maior nomini nostro aspersa infamia in turpissimo genere vitiorum; ita ad similitudinem veri adornatis criminibus, vt auersa à nobis optimorum ciuium voluntas & beneficentia Collegium tandem dissoluere coegerit. Feminarum præcipuè ad sacra mysteria accedentium & numerus & pietas erat insignis: ergo alia intra monasterij septa se abdere, Deoque deuouere, alia pudicitiam fidemque coniugij colere quàm sanctissimè. Lapis offensionis hic fuit. nam frustrari necesse erat vel humana multorum consilia, vel flagitiosas fedasque cupiditates. Inde iis, quibus affinitatum & coniugij præscindebatur spes, nonnulla indignatio; ceteris, qui ab destinatis flagitiis deiciebantur, dolor ac furor. Hi præcipuè admouendas omnes machinas statuunt, vt Societatem è Politiano præcipitem exturbent, & cum infamiâ. Certissima illa visa est via, sua in illos probra conicere; idque eos insimulare, quod prohibiti essent ipsi per eos. Spargitur in vulgus calumnia impudens de vi intentatâ fugienti feminæ à quodam Iesuitâ. non Iesuitæ nomen, non feminæ edebatur: nec vbi aut quando id accidisset. Comprehenso rumoris auctore figmentum euanuit. Vbi facta non succedunt, verum crimen conantur inducere; callidissimæ meretriculæ magna præmia pollicentur, si quem Patrum ad flagitium pelliciat: sed, quæ Dei suorum pudicitiam vbique protegentis benignitas est, irritæ omnes insidiæ fuere. Tertia struitur techna, quæ plurium sermonibus magis inualuit, conflauitque infamiam: vnum scilicet è Collegio noctu conspectum, dum furtim ad meretricem ingrederetur. neque iustâ res suspitione caruit: nostrum enim habitum erat euentus vir quidam sceleratus, vt demum ipse morti proximus palam testatus est, & nos mox referemus. His aliisque in dies sermonibus iam simplex populus à Patrum consuetudine abhorrebat. Adductus & in suspitionem Rector Gambarus ob frequens colloquium cum piâ honestaque matronâ; sorore æmulâ flammæ inuidiæ. accendente apud fratrem primarium virum. Is ad Lainium scribit, Gambarum vt auocet, fama interim, compertum flagitij Rectorem breuî ablegandum; ad-
dita

ditæ aliæ super aliis criminationes, quin & fictæ amatorie litteræ. Vim additam memorant, positæque Gambaro necis insidias: aut saltem is vulgatus est rumor. quæ demum techna ad fugam eum compulit, succumbentem suspicioni timorique, qui veri criminis expers semper fuerat. Missi continuo alij, qui Collegio sarcirent auctoritatem. sed iam restingui non poterat incendium: idque agebant aduersarij, vt fessî vicique rudio Patres vtrò sibi consciscerent exsilium. Tam multa erant perferenda quotidie, vt iucundè Natalis non id Collegium, sed domum Probationis vocaret. Iam nihil suppeditabatur ad victum: assignatum Collegio Præceptoris publici stipendium Magistratus sustulerat, Præceptore reuocato: ædes quas Sodalitas Grandium concesserat in visus rursus suos liberæ esse volebat: auersa omnium studia atque benignitas: nouis insuper in dies deformabantur maledictis, petebantur insidiis. Ad extremum, re maturè perpensâ, missionem à Senatu petere Lainius iubet, & bonâ eorum veniâ è Monte Politiano discedere, vtilius alibi operam posituros, vbi certatim Collegia expetebantur. Triste naufragium igitur huiusce tempestatis exitus fuit. illud tamen commodum, quod omnes facillè iniurias tristiaque compenseret (quis non admiretur inenarrabiles diuinæ Prouidentie vias?) quod per eam stationem Robertus Bellarminus Societati datus, tanto totius Ecclesie bono. hoc bonitatis & prouidentie; istud diuinæ iustitie fuit. Triennio à discessu nostro tota confictæ infamie scena reiecta est. Quidam ciuium, post ingentem seriem calamitatum, miserè trahens animam, nullum inueniebat sanissimæ mortis finem. intellexit immissum diuinitus supplicium: acciri iubet multos è ciuibus, in quibus fuere Curtius Taurusius, frater Ioannis Mariæ Taurusij postea Cardinalis, Vincentius Bellarminus, Roberti Bellarmini item postea Cardinalis pater, Ioannes Hieronymus Bellarminus Abbas, Ioannes Hercules Minatus, Alexander Buranus, aliique. His omnibus lecto circumfusis, moribundus summo cum doloris sensu intermortuis singultibus hæc palam profertur: *Ego miser ac perditus is fui, qui habitu hominis Iesuitæ ementito ad infamiam Patribus constandam, vt cogereur Monte Politiano abire (quod, pro dolor! accidit) quasi vnus ex iis, furtim noctu meretricis domum ingressus sum: unde iniqua dissipata in Patres infamia est: & propter hoc immane facinus euidenter sentio Deum esse, qui tanto in angore, vti videtis, detinet me, nec sinit mori. Iam igitur vobis coram omnibus aperio & confiteor indignissimum scelus meum, vosque obtestor, vt pro me Deum precemini, vt tantam iniuriam condonare mihi velit, damnumque ac detrimentum remittat, quod ego excessu illorum Patrum vniuersæ huic ciuitati peperî. Hæc ritè contestatus migravit è vitâ. Res tota mox idoneis subscripta testibus firmataque est; compertumque, & alios fermè omnes infamie auctores miserimè periisse. Hoc nimirum in repetendo postmodum Collegio ciuitatis studia accendit: sed ante annum M. D. C. V. nihil impetrari potuit. Cardinalis Taurusius, qui primò Politianum venientes hospitio exceperat, ante obitum suum eos reducere laborabat, vt vna seni optimo ea reliqua videretur cura, nec alia superesse causa longius vitæ spatium adamandi.*

& inde
discedit

*Eodem
tempore
urba Ve-
netiis.*

Eodem tempore, quo motus illi cœperant in Monte Politiano, Venetiis quoque non leuis, minor tamen fuerat perturbatio. Dissimiles exitus quis non miretur? Venetiis facillè composita res Ducis Senatorumque auctoritate, vbi in Politiano non nisi naufragio pacari potuit. Contrà, eo ferè tempore quo de reducendâ in Montem Politianum Societate maximè agebatur, Venetiis educta est. Sed prima videamus. Erant Venetiæ chara admodum Societati sedes, ex quo tempore nauigaturus in Palestinam Ignatius, à Senatore exceptus illic erat diuino monitu. Venetias item quò conuenirent delegerant primi Patres, vbi, confectis studiorum spatiis, Lutetiâ recesserant: illic gemino in nosocomio ægris primùm ministrarant. Ex eorum numero septem ibidem erant initiati Sacerdotio, atque in eiusdem Reip. oppidis vrbibusque concionum publicarum posuerant rudimenta. planè vt sedem hanc & Remp. adamandi singulares & propriæ maioribus nostris essent causæ. Collegium in eâ vrbe erexerat ditaratque Andreas Lipomanus, primus Collegiorum in Italiâ fundator, anno superioris sæculi quinquagesimo. Fluebant per decennium ex voto omnia, viuo præsertim Patriarchâ Driedo, qui ad res ferè omnes nostrorum operam feliciter adhibebat. Sed illius obitu versa alea est. Successerat multùm Driedo dissimilis Ioannes Taruisius: hic contrà nifus nihil probabat quod gereretur à nostris, multaque oblocutus, & assiduò spargens noxia, etiam per sacrosancta Evangelia iurasse dicebatur, Societatis homines in Venetâ ditio- ne non diu mansuros. nec dubitauit adicere væ Clarissimis Senatoribus, nisi fidem sibi habuissent. Triumphabunt hîc, scio, inimici nominis nostri, atque hæc præfagia quædam & omina fuisse dicent earum rerum, quæ quinquaginta ferè post annis accidere; laudabuntque scilicet Taruisij prudentiam, quasi ea iam tum animo prouidisset. Taruisius igitur dudum consilia agitans de eiiciendâ Societate, aut (quæ altera spes erat) de illâ saltem suæ potestati subiiciendâ, multò acrius ciuium animos concitare aggreditur, per occasionem Sacerdotis cuiusdam præpositi confessionibus Conuersarum, qui magnâ vulgò sanctitatis opinione, sed clam multa dictu nefaria fecisse deprehensus, supplicio erat affectus. In Senatu igitur, eius instinctu procul dubio (quantum omnes argumentabantur) acerrimè quidam disputant non esse ferendos in Rep. Iesuitas, noxium hominum genus & turbulentum: illos, ceterorum exemplo Religiosorum, intra suos se non continere cellæ ac Monasterij fines, verùm ciuilibus se immiscere negotiis, & ad publicas res porrigere manus: esse Hispanæ factionis, naufragos, extorres, hinc alios, alios inde eiectos: subornare matronas, perque eas quid in Rep. fiat speculari; & per confessiones præcipuè singularum rimari secreta familiarum. Hæc in Senatu quidam cum disputassent, adderentque diuersi figmenta quàm plurima, inter se pugnantia, nimio criminandi studio (vt est cæca improbitas) alij alios refutabant. Primum bonæ causæ patrocinium id fuit: alterum, quod deinde (nostris domi huiusce rei omnino ignaris) quidam ex clarissimo Ordine vltro susceperat, institutâ defensione per amplâ. Deiecti igitur primâ spe Societatis eiiciendæ, illam alteram aduersarij tentant. Negari certè non posse, quia peregr-

peregrinis hominibus periculosè tantum licentiæ concedatur, vt suo arbitratu tam multorum audiant confessiones: recenti exemplo satis superque admonitos, quàm parum cuiquam credendum sit: apponendum saltem custodem ac vigilem qui in officio contineat, nimiamque temperet licentiam; hunc autem non alium quàm Patriarcham esse oportere: nec profectò sinendum, vt istorum hominum nomen, vt gratia, vt potentia in tantum inualescant. Itaque hæc illi cum dixissent, Senator è primis, qui & ipse acerrimè putabatur aduersaturus, eam contrà defensionem habuit, vt nihil exoptari vltra posset. Post multa centur, si quâ de re admonendi Patres essent, id Serenissimo Principi (Hieronymus Priulus tunc erat) commendandum. Ea sententia placuit. Accersitur ad Principem Prouincialis Palmius: ex eo intelligit quæ in Senatu acta dictaque. mox detecto fonte horum sermonum, quem facile apparebat profluere ex auersâ Antistitis voluntate, ita Principi satisfecit, vt criminationes nihil nisi ad cognoscendam plenius Societatem valuerint, augendamque confluentium multitudinem. Multi enim accessere clarissimorum virorum: & qui prius exteriorem tantum illius speciem nouerant, vbi per eam occasionem domesticæ quoque disciplinæ præceptis & ordine cognito, eiusdem interiorem formam tamquam animam peruiderunt, pro suâ prudentiâ æstimauere totius quasi fabricæ rationem. Ita non magno negotio, primo in ortu, ea sopita est flamma, Priuli Palmiique prudentiâ, & mutuâ beneuolentiâ vtriusque.

Atque vtiâ posteriora tempora Priulum quoque essent sortita! non esset fortasse vnde tam insolenter exsilium Venetum aduersarij nobis exprobrarent; & ij sæpè qui veras eius causas seriemque aut non norunt, aut in calumniam vertunt. nec tam acerbè in Iesuitas concitare molirentur Reges ac Principes, iactato vbiq; eius Reip. exemplo, quam sapientissimam prædicant. Sunt quibus operæ pretium visum fuit totos eâ historiâ libros pertexere, ad inuidiam scilicet auctoritatis Pontificiæ, nominisque nostri: cuius criminandi quoties nacti sunt occasionem, sanè quàm liberaliter indulgent. Quo quid proficiunt, si fateri coguntur, non eiectiones ab initio proscriptosque Iesuitas, sed suâ sponte abiisse? nec aliâ ex causâ quàm religiosè parendi CHRISTI in terris Vicario, etiam cum vnius Prouinciæ iacturâ? Neque quòd hæcenus concessus reditus non est, probro verti debet: non tam illum negari omnino, quàm in aliud tempus reiici Cardinalis Perronius tum Pontifici dixit, ne vlla publicæ pacis esset remora. Restitutâ apud Venetos Pontificiâ auctoritate, suum quoque locum recuperaturos Iesuitas, purgatis tempore suspicionibus: Christianissimum Regem, qui eos Constantinopolim introducere potuerit, non plus negotij habiturum per ditionem Venetam restituendis. Hæc Perronij præfagia tunc erant. ea qui euentu necdum firmata queritur, is meminerit, quemadmodum frugum, ita rerum agendarum quamdam esse maturitatem. Eiecta è Galliis restitutaque tanto cum fenore Societas, vt postmodum referemus, non inferiorem de Venetâ ditione spem facit.